

2014. M162

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2014

SLOVAKIAN

HIGHER LEVEL

**Wednesday, 18 June
09:30 – 12:30**

SLOVENSKÝ JAZYK

Celkové hodnotenie [100 bodov]

Prečítajte si pozorne celý text a odpovedajte na otázky vo všetkých troch častiach. Odpovede napíšte po slovensky vlastnými slovami na základe predloženého textu.

Uštvaní pracou

1. Našimi médiami prebleskla krátka správa: 21-ročný nemecký praktikant Moritz Erhardt pracoval v londýnskej pobočke Bank of America v takom šialenom tempe, až sa upracoval na smrť. Aspoň tak to vidia jeho kolegovia, ktorí novinárom povedali, že v ich svete, kde je mladíckym snom stať sa investičným bankárom, je normálne pracovať 15 hodín denne. Britské médiá už neriešia ani tak prípad mladého Nemca, ale to, či sa londýnska City nestala „otrokárskym systémom“. Medzi praktikantmi je tu obrovská súťaživosť, každý chce v neistých časoch vlečúcej sa krízy prácu a všetci tak prekračujú medze únosnosti – a zamestnávateľ to spokojne využíva.

2. Sociálny psychológ Robert Levine, ktorý skúmal tempo života na základe rýchlosti chôdze ľudí na ulici, nosenia hodínok či rýchlosti vravy, zistil, že najvyššie tempo života majú západoeurópske krajiny na čele so Švajčiarskom, Japonsko a mestá na severovýchode USA. Ale problém uponáhľanosti sa týka aj Slovenska.

3. „Za 20 rokov sme naplno zažili to, čo sa v Európe vyvíjalo postupne 60 rokov,“ hovorí Marián Kolník, bývalý vrcholový manažér v medzinárodných korporáciách. „A to nás aj trochu zomlelo. Poznám rovesníkov, z ktorých sa stali vyhorení invalidi.“ Kolník sám na sebe zažil, čo to znamená vyhorieť na vrchole. Prvýkrát sa mu to stalo v druhej polovici 90. rokov. Robil vo firme, kde panovali zlé ľudské pomery, on sám pracoval naplno, ale zrazu zistil, že je bez vzťahov. „Začalo ma to trápiť, a tak som zmenil prístup k práci aj k rodine.“ Ale o sedem rokov sa kríza zopakovala v inej podobe aj intenzite. Kolník pracoval vo veľkej medzinárodnej firme, v mene ktorej viedol niekoľko náročných právnických šachových partií. Bol na prahu psychického a fyzického vyčerpania, a potom to prišlo. Raz na jednej konferencii v Istanbule sa načahoval za pohárom, vtom mu praskli štyri platničky. Pol roka ležal, zdalo sa, že ostane na vozičku. „Začal som si uvedomovať, že žijem v zlatej klietke, v ktorej by som raz aj zhrdzavel. Zanedbával som seba, bol som jednoducho uštvaný, pretože som cítil, že to, čo robím, nie je mojím poslaním.“ Kolník potom celkom zmenil svoj život. S manželkou založili Centrum pre obnovu rodiny a on ako lektor pomáha firmám zlepšovať ich vnútornú kultúru.

4. Z prieskumov Európskej agentúry pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci vyplýva, že Slováci zažívajú viac pracovného stresu než priemerný obyvateľ EÚ. Podľa prieskumu spoločnosti GfK u nás trpí stresom v práci 60 percent ľudí, pričom najväčším spúšťačom stresu sú medziľudské vzťahy na pracovisku, až potom neprimerané zaťaženie či dĺžka pracovnej doby.

5. Téma rastúcej pracovnej záťaže sa dostala aj do slovenskej literatúry a hudby. Pred dvoma rokmi vyšla kniha Rada Ondřejíčka Homo asapiens. Názov je odvodený od skratky ASAP. Hlavný hrdina pôsobí vo svete reklamy a jeho život pripomína beh škrečka v koliesku. Do cieľa sa nikdy nedá dobehnúť, s každou ďalšou splnenou úlohou sa privalí ďalšia. Šibeničné termíny, povrchné medziľudské vzťahy, nedostatok spánku, kompenzovaný povzbudzujúcimi prostriedkami a napokon stres, zdravotné problémy a vystúpenie z kariérneho kolotoča.

6. Rýchly život je aj témou pesničky Spomalíme svet, ktorú naspievala speváčka Misha s raperom Opakom: „O čo sa to môže zrýchliť? Aký veľký harddisk zajtra budem mať? Dá sa ešte rýchlejšie žiť?“ Môže to znieť ako naivná popkultúrna sociálna kritika.

7. No o stupňujúcej sa rýchlosti života písal aj slávny rakúsky psychiater a „filozof zmyslu života“ Viktor Frankl. Podľa neho existujú ľudia, zbavení iných zdrojov zmyslu života, ktorí unikajú do horúčkovitej práce a obrazne povedané „zrýchľujú točenie zemegule“ pre všetkých ostatných. Frankl píše, že asi nemôžeme spomaliť svet aj s jeho rastúcimi nárokmi na psychiku jednotlivcov, ale môžeme ľudí psychicky otužiť, aby ten nápor ľahšie zvládali. Psychológovia teda čoraz viac hovoria o posilňovaní resiliencie, čiže psychickej odolnosti. Resilientní ľudia sú takí, ktorých nič nezdoľá nadhlo. Búrky života ich ohýbajú, ale nezlomia a oni sa vždy znovu vzchopia.

8. Vysokoškolská hudobná pedagogička Miroslava Blažeková nezažila vlastne nič extrémne negatívne. „Jednoducho mi to pred pár rokmi nakyslo ako cesto. Pracovala som od rána do noci. Až sa stalo, že som ďalej nevládala, bola som zvädnutá.“ Opakovali sa zápaly priedušiek, neskôr jej lekár oznámil, že má diagnózu stredne ťažká astma. Išla na liečenie do Tatier a povedala si, že musí vypustiť všetko, čo nebolo povinné, čím získala veľa času na aktivity ako behanie, plávanie, pilates, bicyklovanie, výlety s rodinou do hôr. „V podstate sa mi nestalo nič dramatické, len ma trochu zomlela práca. Ak by som mala len prácu a tam by mi to krachlo, tak som hotová. Ale ak máte nielen prácu, ale aj koníčky, priateľov a manžela, ktorý vás podrží, a v mojom prípade aj vieru, nedeje sa nič také tragické. Kľúčové je, že máte okolo záchranné kolesá, vďaka čomu napokon preplávate.“

Martin Hanus, Lukáš Krivošík: Týžden 37/2013

ČASŤ I: (30 bodov)

1. Vysvetlite vlastnými slovami výrazy: (5 × 1 bod)
- a) vyhorenie invalidi (odsek 3)
 - b) žiť v zlatej klietke (odsek 3)
 - c) spúšťáč stresu (odsek 4)
 - d) šibeničný termín (odsek 5)
 - e) resilientní ľudia (odsek 7)
2. Ako sa prejavuje podľa článku vyhorenie u človeka? (5 bodov)
3. Na základe textu vysvetlite, čo je to „moderný otrokársky systém“. (5 bodov)
4. Rozveďte, či hrozí druhu homo sapiens¹ premena na homo asapiens². (5 bodov)
5. Na základe textu vysvetlite, prečo hovoria psychológovia o posilňovaní resiliencie? Čo pre to treba robiť? (5 bodov)
6. Diskutujte, či je alebo nie je naivná sociálna kritika v slovách pesničky Mishe a Opaka. Vyjadrite svoj názor. (5 bodov)

ČASŤ II (30 bodov)

Napište **komentár** (najmenej 100 slov) na tému:

**„O čo sa to môže zrýchliť? Aký veľký harddisk zajtra budem mať?
Dá sa ešte rýchlejšie žiť?“**

ČASŤ III (40 bodov)

Napište **esej** (asi 300 slov) na jednu z dvoch nasledovných tém:

1. téma:

Práca – povinnosť a poslanie

alebo

2. téma:

**„Aj keď precestujeme svet, aby sme našli krásu, musíme ju nosiť v sebe,
ináč ju nenájdeme.“**

Ralph Waldo Emerson

¹ človek rozumný

² človek nerozumný alebo uponáhľaný – z anglickej skratky ASAP – as soon as possible